

PROBLEMATIČNI KREDITI

STANJE

Tokom prošle godine učešće problematičnih kredita (u daljem tekstu: NPL) u ukupnim kreditima bankarskog sektora se smanjivalo, kako bi na kraju godine dostiglo najnižu stopu u iznosu od 4,1%.

Tome je nesumnjivo doprinelo aktivno učešće Vlade Republike Srbije i Narodne banke Srbije (u daljem tekstu: NBS) putem usvajanja Akcionih planova, ali i donošenjem izmena i dopuna: Odluke o izveštavanju banaka, Odluke o klasifikaciji bilansne aktive i vanbilansnih stavki banke, Odluke o upravljanju rizicima banke, Odluke o adekvatnosti kapitala banke, Odluke o upravljanju rizikom likvidnosti banke, Odluke o računovodstvenom otpisu bilansne aktive banke, čime je NBS, delujući kao regulatorni organ, nesporno uticala i na povećanje odgovornosti i pažnju u postupanju banaka, kao i na dobru kapitalizaciju bankarskog sektora u zemlji.

COVID-19

Izbijanje pandemije COVID-19 uslovalo je donošenje niza ekonomskih mera koje su usvojile mnoge članice EU, sagledavajući posledice koje pandemija može proizvesti, posebno na mala i srednja poduzeća, preduzetnike i građane, koji se mogu suočiti sa nedostatkom likvidnosti i poteškoćama u blagovremenom izmirenju finansijskih i drugih obaveza. U cilju prevencije posledica krize EBA (European Banking Authorities) je 2. aprila 2020. godine donela Uputstvo EBA/GL/2020/02 ("Guidelines on legislative and non-legislative moratoria on loan repayments applied in the light of the COVID-19 crisis") kojim se uređuju uslovi za primenu moratorijuma, sa rokom važnosti do 30. juna 2020. godine, a koji rok je izmenama ovog Uputstva od 25. juna 2020. EBA/GL/2020/02 ("GUIDELINES AMENDING GUIDELINES EBA/GL/2020/02 on legislative and non-legislative moratoria on loan payments applied in the light of the COVID-19 crisis") produžen do 30. septembra ove godine.

Ubrzo po uvođenju vanrednog stanja u Republici Srbiji (15.03.2020.) uslovljenog pandemijom, donet je set podzakonskih akata od strane Vlade Republike Srbije i NBS, kojima se pored zdravstvenog aspekta, posebna pažnja poklanja i ekonomskom aspektu.

POBOLJŠANJA

Tokom ovog perioda NBS je, između ostalog usvojila i

odluke kojima se propisuje zastoj (moratorijum) u otplati obaveza korisnika kredita, odnosno lizinga, i to:

- Odluku o privremenim merama za očuvanje stabilnosti finansijskog sektora, kao i
- Odluku o privremenim merama za davaoce lizinga u cilju očuvanja stabilnosti finansijskog Sistema
- Odluku o privremenim merama za banke radi ublažavanja posledica pandemije COVID-19 u cilju očuvanja stabilnosti finansijskog sistema, koja je na snazi od 28. jula 2020. godine, i kojom je produžen rok važenja moratorijuma do 30. septembra 2020. godine.

Moratorijumom je omogućeno da korisnik kredita ne izmiruje svoje obaveze prema poveriocu po osnovu kredita odnosno lizinga uključujući plaćanje bilo kakvih troškova, kao i plaćanje zatezne kamate na neizmireno potraživanje, da ne pokreće postupak izvršenja, prinudne naplate i sl. sve do isteka roka važenja moratorijuma, a nakon kog datuma će banke dostaviti nove planove otplate korisnicima kredita.

Sa ciljem prevencije mogućeg pogoršanja položaja korisnika kredita za određene kategorije kredita (potrošačke, gotovinske, osim dozvoljenog minusa po tekućem računu i stambenih kredita) NBS je omogućila olakšice uslova otplate za građane sa smanjenim prihodima, odnosno onim građanima koji žele duži rok otplate, i to putem:

- Odluke o dopuni Odluke o adekvatnosti kapitala, i
- Odluke o izmeni i dopuni Odluke o upravljanju rizikom koncentracije po osnovu izloženosti banke određenim vrstama proizvoda.

Ovim izmenama je omogućeno refinansiranje i to promenom datuma dospeća poslednje rate kredita na dodatnih dve godine duže u odnosu na trenutni rok dospeća za navedene kategorije kredita, pod uslovom da korisnik ima kreditnu sposobnost za određenu kategoriju proizvoda. Navedeni način refinansiranja obaveza dužnika ima direktan pozitivan uticaj na smanjivanje potencijalnih NPL-ova, s obzirom da se svi krediti, koji su predmet moratorijuma (starog i novog) ne smatraju restrukturiranim kreditima.

S obzirom na gore izneto, sumarno posmatrano, prvi talas pandemije je očito bio dobro ispraćen podzakonskim aktima Vlade Republike Srbije i NBS, a činjenica je i to, da su odluke NBS donete u prethodnom periodu, koje su banke realizovale, omogućile da finansijski sektor bude dobro kapitalizovan i time podnese vanrednu situaciju

bez velikih potresa. Međutim, situacija sa COVID-19 je i dalje u toku, i niko sa sigurnošću u ovom trenutku ne može predvideti u kom pravcu će se kretati zdravstvena situacija kako na globalnom nivou, tako i u Republici Srbiji, a time i koje će posledice imati na privredne tokove. S toga je od vitalne važnosti praćenje situacije i blagovremeno reagovanje od strane svih državnih organa i NBS, u smislu donošenja pravnih akata kojim bi se omogućila kontrola kretanja NPL-ova i njihov uticaj na bezbednost finansijskog sektora u celini, posebno imajući u vidu da ćemo odgovor na pitanje - koliko će porasti procenat NPL-a moći da dobijemo tek krajem prvog kvartala sledeće godine.

PREOSTALI PROBLEMI

Nesporno je da zbog COVID-19 s jedne strane i preduzetih seta mera s druge strane, a pre svega mera koje se odnose

na moratorijim i garantnu šemu - nema porasta NPLa, jer nema kašnjenja u naplati, ali generalno posmatrano ima porasta troškova rezervisanja banaka, u kom smislu ima prostora za delovanje.

Prošlogodišnje izdanje "Bele knjige" na temu upravljanja NPL portfolijom je detaljno objasnilo potrebu za izmenama regulative, ali i njenog sprovođenja u praksi sa posebnim osvrtom na Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju, Zakon o izvršenju i obezbeđenju, Zakon o poreskom postupku i poreskoj administraciji, ali i na prepreke kao što je npr. ustupanja urednih kredita u privredi van bankarskog sektora. Imajući u vidu aktuelnu situaciju sa COVID-19 u ovogodišnjem izdanju se nismo bavili pitanjem NPL-a kroz prizmu navedenih propisa, ali smatramo da ipak treba posvetiti pažnju rešavanju i ovih pitanja, što je navedeno niže u Preporukama.

PREPORUKE SAVETA

Prethodne preporuke u skladu sa izdanjem Bele knjige za 2019.:

- Promovisanje vansudskog restrukturiranja dugova u praksi u skladu sa pravnim okvirom u postupku vansudskog dobrovoljnog restrukturiranja duga. (2)
- Omogućavanje prenosa NPL-ova između rezidentne banke i rezidenata na nerezidenta, bez obzira da li se radi o učesnicima u sindukatu ili ne. (2)
- Uklanjanje prepreka za prenos urednih potraživanja od pravnih lica sa banaka i na druga pravna lica, a ne samo na banke. (2)

Preporuke vezane za saniranje posledica izazvanih COVID-19:

- Nastaviti sa blagovremenim donošenjem izmena regulative. (3)
- Razmotriti mogućnosti za olakšice u klasifikaciji banaka. (3)
- Izmene Zakona o zaštiti korisnika finansijskih usluga kojima bi se omogućilo da banka može ustupiti potraživanja od fizičkog lica - korisnika finansijskih usluga drugom pravnom licu. (3)